

TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

1920-1946 DÖNEMİNDE ÇALIŞMA İLİŞKİLERİ

TOPLUMSAL YAPININ GENEL ÖZELLİKLERİ

TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

- 1920 - 1946 döneminin temel siyasi özelliği **HALKÇILIK** ve **TEK PARTİ YÖNETİMİ**'dir.
- HALKÇILIK ideolojisinin temelinde «toplumsal sınıfların varlığı» ve «sınıflar arasındaki çıkar ayrılıkları» reddedilmiştir.
- Toplum, **farklı meslek gruplarından oluşan bir bütündür**. Dolayısıyla farklı sınıfların çıkarlarını temsil edecek bir siyasi temsil mekanizmasına ihtiyaç bulunmamaktadır.
- Halk Partisi **bütün toplumu temsil edecek** kabiliyettedir.
- Bu dönemde 1920'li yıllarda Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ile 1930'larda kurulan Serbest Fırka ile çok partili yaşam geçiş denemesi yaşanmış ama başarılı olunamamıştır.
- Bu gelişmeler çerçevesinde Tek Parti Yönetimi **gittikçe katılaştan** bir tutum sergilemiştir.

TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

Bu dönemde Türkiye tam bir **TARIM ÜLKESİ** görünümündedir.

- 1923 yılı itibariyle **GSMH içinde** tarımın payı **%39,8** iken sanayinin payı **%13,2**'dir.
- **İstihdamın sektörel dağılımına** göre istihdam içinde tarımın payı **%89,6**, sanayinin payı **%4,6**, hizmetler kesiminin payı ise **%5,5**'tir.
- Bu çerçevede çalışanlar ağırlıklı olarak;
  - Tarım kesiminde **küçük arazi mülkiyeti** olan,
  - Sanayi alanında ise **el sanatları** ve **küçük imalathanelerin** başat olduğu bir yapı vardır.
- Bu yapının doğal sonucu: İşgücü içerisinde **kendi hesabına çalışanlar** ve **ücretsiz aile çiftçileri** çoğunlukta iken **Ücretli Çalışan Sayısı Azdır.**

TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

İŞÇİ SAYILARI

- **1921** *Sanayi Sayımına* göre toplam işçi sayısı: 76.216'dır.
- **1927** *Sanayi Sayımına* göre ise toplam ücretli sayısı 200.000 civarındadır (Toplam Nüfus: 13.648.987)
- 1927 Genel Nüfus Sayımında da işgücünün %81,63'ünün tarım kesiminde, %5,59'unun sanayi kesiminde çalıştığı görülmektedir.
- **Ücretliler eğitimsiz ve niteliksizdir. Kırsal kesimle bağları tam olarak kopmuş değildir.**

TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

SANAYİLEŞMEDE İLK ADIMLAR

- 1923 yılında toplanan **İZMİR İKTİSAT KONGRESİ** ile sanayileşme yönünde önemli adımlar atılmıştır.
- 1927 yılında çıkartılan Teşviki Sanayi Kanunu ile özel sektör teşvik edilmiştir ancak bu beklenen düzeyde başarılı sonuçlar doğurmamıştır.

Bu girişimin başarısız olmasının nedenleri:

- Gerekli sermaye ve nitelikli işgücünün olmayışı
- Sanayileşme için gerekli altyapının olmayışı
- 1925 yılında Aşar vergisinin kaldırılması ve bütçe yetersizliği
- Lozan Antlaşması gereği 1929 yılına kadar gümrükleri koruyucu önlemlerin alınamaması.

TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

- 1929 Dünya Ekonomik Bunalımının da etkisiyle Türkiye yeni bir arayışa yöneldi ve Türk kalkınmasına temel oluşturmuş olan çok önemli bir karar alındı; **Devlet Eliyle Planlı Kalkınma Dönemi**
- **1934 yılında Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı** hazırlandı.
- Başta **Sümerbank** ve **Etibank** olmak üzere birçok **İDT** kuruldu ve bunu altyapısı hazırlandı. Türkiye'nin her bir köşesine bu yapılar yaygınlaştırıldı.

Bu Sürecin Sonuçları

- Nadir görülen ekonomik bir büyüme oranına ulaşıldı
- İşçi sayısı arttı
- İstihdam içinde sanayi çalışanlarının sayısı artarken tarım kesimi çalışanlarının payı azaldı

TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

Çalışanların Düşük Niteliklerinin Sanayileşme Üzerinde Olumsuz Sonuçları

- Yoğun işgücü devri, düşük eğitilmiş çalışanların sanayi işçisi olmalarını engelliyordu
- Bu durum verimsiz çalışmayı ve üretim düzeyinde düşüşü getirdi

Böyle bir sonuç ile karşılaşılmasının nedenleri;

- Zanaat alanından sanayi üretimine geçiş beklenildiği düzeyde olmadı
- Tarım kesiminde küçük üreticilik önemli ölçüde devam etti

Bu sayede tarımda **Mülksüzleşmiş** geniş bir tarım işçisi oluşmadığı gibi aynı zamanda sanayi kesimine yönelecek bir işçi kesimi de oluşmadı.

Diğer taraftan;

**SANAYİDE ÜCRETLER DÜŞÜKTÜ, SOSYAL GÜVENLİK YOKTU,
BARINMA VE YAŞAM İMKANLARI YETERLİ DEĞİLDİ**